

Sygn. akt I ACa 388/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Elżbieta Fijałkowska

Sędziowie: SA Małgorzata Gulczyńska,

SA Jan Futro (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Monika Ćwirko

po rozpoznaniu w dniu 11 lipca 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. S.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez (...)w P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku końcowego Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 6 lutego 2013r.

sygn. akt XII C 2527/09

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 i powództwo oddala, w punkcie 3 i zasądza od pozwanego na rzecz powoda 6027,14 zł oraz w punkcie 4 i nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Poznaniu) od powoda z przysądzonego roszczenia 8 956,61 zł i od pozwanego 5 971,07 zł;
2. nakazuje ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Poznaniu) 3 299 zł tytułem opłaty od apelacji id której zwolniony był pozwany;
3. zasądza od powoda na rzecz pozwanego 3 252,40 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym

Jan Futro Elżbieta Fijałkowska Małgorzata Gulczyńska

Sygn. akt I A Ca 388/13

UZASADNIENIE

Powód Z. S. w pozwie wniesionym dnia 22 grudnia 2009 r. skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa - (...) w P. wniósł o zasądzenie od pozwanego odszkodowania związanego z koniecznością poniesienia nakładów na rewitalizację akustyczną budynku mieszkalnego i odszkodowania za spadek wartości nieruchomości.

W uzasadnieniu twierdził, że jest właścicielem nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), która na skutek utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska (...) P. – K. znalazła się w strefie I. Podniósł, że w związku z ograniczeniami wprowadzonymi dla powyższego obszaru oraz emitowanym hałasem poniósł szkodę, za którą odpowiada pozwany.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Prawomocnym wyrokiem częściowym z dnia 16 września 2011 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz powoda kwotę 98 368 zł z odsetkami tytułem odszkodowania za spadek wartości nieruchomości, oddalając powództwo w zakresie żądania zasądzenia ustawowych odsetek od tej kwoty od dnia 22 grudnia 2009 r. do dnia 16 września 2011 r.

W piśmie procesowym z 11 marca 2012 r. powód rozszerzył żądanie pozwu w zakresie nakładów na rewitalizację akustyczną budynku mieszkalnego, domagając się ostatecznie zasądzenia z tego tytułu łącznie kwoty 65 979,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wydania opinii w tym przedmiocie przez biegłego sądowego do dnia zapłaty.

Wyrokiem końcowym z dnia 6 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – (...) w P. na rzecz powoda kwotę 65 979,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 6 lutego 2013 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo w części obejmującej żądanie zasądzenia odsetek ustawowych od kwoty 65 979,42 zł od dnia 20 lutego 2012 r. do dnia 5 lutego 2013 r. Orzekając o kosztach postępowania zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 16 699 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 6 917 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem I instancji oraz w postępowaniu odwoławczym (od wyroku częściowego z dnia 16 września 2011 r.) i nakazał ściągnąć od pozwanego Skarbu Państwa – (...) w P. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 6 421,68 zł tytułem nieuiszczonych wydatków na opinie biegłych.

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

Powód Z. S. jest właścicielem nieruchomości położonej w P. przy ul. (...) obręb S. stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 437 m².

Zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody (...) nr 82/03 z dnia 17 grudnia 2003 r. nieruchomość powoda znajdowała się w strefie B obszaru ograniczonego użytkowania lotniska (...)P. - K. w P.. Na skutek zmiany ww. rozporządzenia Rozporządzeniem Wojewody (...) nr 40/07 z dnia 31 grudnia 2007 r., przedmiotowa nieruchomość powoda zlokalizowana jest w obszarze ograniczonego użytkowania w strefie I.

Obszar ograniczonego użytkowania został wprowadzony na terenie, gdzie hałas przekracza 45 dB. Zmiany dotyczyły granic obszaru ograniczonego użytkowania, podziału na strefy, dopuszczalnych poziomów hałasu w strefach oraz sposobu korzystania z poszczególnych terenów. Rozporządzenie z 2007 r. utworzyło obszar ograniczonego użytkowania podzielony na trzy strefy oznaczone cyframi: I, II, III w zależności od odległości od lotniska K. i w zależności od poziomu hałasu. W strefie I obowiązuje zakaz budowania szkół, szpitali i innych budynków związanych ze stałym pobytem dzieci, młodzieży i osób starszych. Mieszkańcy tej strefy mogą domagać się wykupienia przez wojsko nieruchomości. Obszar strefy I wyznaczają linia biegnąca wzdłuż granicy terenu lotniska, stanowiąca wewnętrzną granicę strefy I oraz obwiednia złożona z linii, na której dopuszczalny długookresowy średni poziom dźwięku A od startów, lądowań i przelotów statków powietrznych jest równy 60 dB i linii, na której dopuszczalny długookresowy średni poziom dźwięku A od operacji naziemnych i pozostałych źródeł hałasu związanych z funkcjonowaniem lotniska jest równy 55 dB, stanowiąca zewnętrzną granicę strefy I.

Powołane wyżej Rozporządzenie Wojewody weszło w życie 22 lutego 2008 roku.

Rozwiązania architektoniczno-konstrukcyjne należącego do powoda budynku nie spełniają warunków ochrony akustycznej dla zmierzonego i istniejącego w miejscu lokalizacji budynku powoda miarodajnego poziomu dźwięku A w wysokości 88 dB. W związku z powyższym zachodzi konieczność podniesienia izolacyjności akustycznej przegród

zewnątrznych budynku w zakresie ścian zewnętrznych pokoi mieszkalnych, stropodachów pokoi mieszkalnych, stolarki okiennej pokoi mieszkalnych, WC, kuchni i łazienki. W celu zapewnienia właściwego klimatu akustycznego konieczne jest wykonanie szeregu prac budowlanych szczegółowo opisanych w uzasadnieniu wyroku.

Wartość nakładów koniecznych do poniesienia przez powoda w celu zapewnienia właściwego klimatu akustycznego budynku mieszkalnego wynosi 65.979,42 zł z podatkiem VAT.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę uwzględnienia powództwa w zakresie dotyczącym kosztów nakładów na rewitalizację akustyczną budynku mieszkalnego na nieruchomości powoda stanowi przepis art. 129 ust. 2 w zw. z art. 135 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. tekst jednolity z 2008 r. nr 25 poz. 150 ze zm. dalej: P.o.ś.). Sąd zasądził odsetki na podstawie art. 481 § 1 k.c., wskazując, że dopiero ustalenia poczynione w toku postępowania przesądziły o odpowiedzialności pozwanego i o rozmiarach szkody poniesionej przez powoda na skutek wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska (...) P. – K.. W związku z powyższym w punkcie 2 wyroku oddalił (prawomocnie) żądanie powoda w zakresie odsetek od zasądzonej kwoty od dnia wydania opinii przez biegłego J. P. do dnia wydania wyroku.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu - wskazując, co się na nie składa - Sąd Okręgowy powołał przepisy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 6 pkt 6, § 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 6, § 12 ust 2 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163 poz. 1349 z późn. zm.) oraz art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. nr 90 poz. 594 z późn. zm.).

Od wyroku tego apelację wniósł pozwany, zaskarżając go w części, w jakiej uwzględniono (częściowo) powództwo i orzeczono o kosztach procesu, wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa i obciążenie powoda kosztami postępowania, a nadto zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zarzucił naruszenie przepisów art. 236 k.p.c., art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 236 k.p.c. oraz zasad bezpośredniości, jawności, równości stron i kontrydiktoryjności. Podniósł, że sąd nie wypowiedział się w przedmiocie wnioskowanych przez stronę pozwaną dowodów: z dokumentu urzędowego - protokołu rozprawy z 10 grudnia 2009 r. w sprawie z powództwa E. P. i innych przeciwko Skarbowi Państwa - (...) w P. rozpoznawanej przez Sąd Rejonowy Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu pod sygnaturą I C 166/08; przesłuchania A. M. na okoliczność funkcjonowania lotniska P. - K., w tym liczbę stacjonujących samolotów i zjawisk lotniczych, dokumentu urzędowego - pisma dowódcy JW. (...) z 11 stycznia 2010 r. Sąd nie wydał ponadto postanowienia dopuszczającego dowód z Raportu oddziaływania środowiska w zakresie hałasu lotniczego Lotniska (...) P. - K. dla prognozowanych operacji samolotu (...) wraz z analizą porealizacyjną z 2007 r. Zdaniem pozwanego doszło również do naruszenia przepisu art. 227 k.p.c. (w zw. z art. 361 § 2 k.c.) przez oddalenie wniosków o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu inwestycji budowlanych i szacunku ekonomicznego celem ustalenia wpływu nakładów opisanych w opinii biegłego J. P. (2) z lutego 2012 r. na izolacyjność termiczną budynku posadowionego na nieruchomości przy ul. (...) w P. i wpływu na związane z tym koszty utrzymania budynku, jako okoliczności wpływające na wysokość szkody poniesionej przez stronę powodową. Wskazał, że kierując się daleko posuniętą ostrożnością procesową, pozwany popiera wszystkie swoje wnioski dowodowe pominięte przez Sąd Okręgowy lub - zdaniem pozwanego - niezasadnie oddalone.

Skarżący zarzucił ponadto naruszenie przepisu art. 321 § 1 k.p.c. poprzez orzeczenie o innym przedmiocie niż będący przedmiotem żądania strony powodowej. Podniósł, że strona powodowa wyraźnie wskazała, iż domaga się zasądzenia na jej rzecz od Skarbu Państwa kwoty 30 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za spadek wartości nieruchomości położonej w P. przy ul. (...). Takiej treści żądanie było wywodzone z podstaw faktycznych, w ramach których znajdowały się: nadmierny hałas emitowany przez lotnisko (...) P. - K., rozbudowa i eksploatacja lotniska w P. - K. w związku z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania na mocy Rozporządzenia Wojewody W.. nr 82/03 z dnia 17.12.2003 r. zmienionego

Rozporządzeniem Wojewody W.. nr 40/07 z dnia 31.12.2007 r., ograniczenia budowlane przewidziane na mocy ww. aktu prawnego w strefie I obszaru ograniczonego użytkowania. Rozszerzając powództwo strona powodowa wskazała jedynie kwotę, której zasądzenia się domaga nie wskazując podstaw faktycznych swojego żądania. Sąd potraktował całą dochodzona przez stronę powodową kwotę jakby podstawą dla niej było wejście w życie rozporządzenia Wojewody (...) nr 40/07 z dnia 31 grudnia 2007 r., co - zdaniem skarżącego - jest nieuprawnione.

Zdaniem pozwanego doszło również do naruszenia przepisu art. 316 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie części zgromadzonego w sprawie materiału procesowego. Pozwany podniósł, że przez okres funkcjonowania lotniska (...) P. - K. w P. Skarb Państwa nabył w drodze zasiedzenia skuteczną wobec każdorazowego właściciela nieruchomości przy ul. (...) w P. służebność, której treścią jest znoszenie immisji - oddziaływań akustycznych pochodzących z lotniska (...) P. - K. w P.. Wobec powyższego wejście w życie przedmiotowych rozporządzeń Wojewody (...) w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska (...) P. - K. w P. w żaden sposób nie zmieniło sytuacji właściciela tej nieruchomości.

Skarżący zarzucił także naruszenie przepisu art. 136 ust. 3 Prawo ochrony środowiska poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że stanowi on podstawę do zwrotu wydatków, które nie zostały poniesione w celu wypełnienia wymagań technicznych budynków określonych na obszarze ograniczonego użytkowania. Według pozwanego, ustawodawca na gruncie P.o.ś. skonstruował swoistą definicję szkody i uznał, że w jej pojęciu mieszczą się także nakłady, jednak tylko nakłady już poniesione.

Apelujący zarzucił nadto naruszenie przepisu art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 136 ust. 3 i 129 ust. 2 Prawo ochrony środowiska poprzez uznanie, że strona powodowa poniosła szkodę. Podniósł, że powód nabył i zabudował działkę w sąsiedztwie lotniska, które istnieje od 1941 r. i hałas powodowany przez starty, lądowania i przeloty samolotów (...) jest związany z normalnym funkcjonowaniem lotniska.

Według pozwanego doszło także do naruszenia przepisu art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 136 ust. 3 i 129 ust. 2 Prawo ochrony środowiska poprzez uznanie, że wskazywana przez powoda szkoda pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym ze zdarzeniami, za które odpowiada Skarb Państwa. Podniósł, że z opinii biegłego J. P. wynika, iż przed wejściem w życie rozporządzenia Wojewody (...) nr 82/03 z dnia 17 grudnia 2003 r. w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska (...) P. - K. w P. budynek posadowiony przy ul. (...) w P. spełniał wymogi polskich norm w zakresie izolacyjności akustycznej i spełnia je także obecnie. Odrębną kwestią jest natomiast to, że w 2003 r., w 2006 r. oraz w 2012 r. budynek nie był należycie zabezpieczony przed hałasem i brak tego zabezpieczenia nie ma żadnego związku z wejściem w życie rozporządzeń z 17 grudnia 2003 r. i 31 grudnia 2007 r. Z niekwestionowanej przez powoda opinii biegłego J. P. jednoznacznie wynika, że brał on pod uwagę stan sprzed wejścia w życie rozporządzenia z 2007 r. Wydanie tego aktu nie miało wpływu na rodzaj i wartość nakładów, jakich trzeba było dokonać na nieruchomości powoda. Ze względu na hałas wywoływany przez samoloty, prace wygłuszeniowe powinny być wykonane już wcześniej - przed wejściem w życie rozporządzenia Wojewody (...) z 17 grudnia 2003 r. W wyniku wejścia w życie rozporządzenia z dnia 31 grudnia 2007 r. powód nie doznał zatem w tym zakresie nowych szkód.

Skarżący zarzucił również naruszenie przepisu art. 129 ust. 4 Prawo ochrony środowiska poprzez odmowę uwzględnienia zarzutu sprekludowania roszczeń strony powodowej. Wskazał, że przed dniem wniesienia pozwu powód nie zgłaszał Skarbowi Państwa żadnych roszczeń związanych z wejściem w życie rozporządzenia Wojewody (...) nr 82/03 z dnia 17 grudnia 2003 r. w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska (...) P. - K. w P. oraz związanych z wejściem w życie rozporządzenia Wojewody (...) Nr 40/07 z dnia 31 grudnia 2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska (...) P. - K. w P.. Skoro zatem roszczenia wywodzone z faktu wejścia w życie rozporządzenia Wojewody (...) z 17 grudnia 2003 r. uległy już sprekludowaniu a wejście w życie rozporządzenia z 31 grudnia 2007 r. nie wiązało się z wprowadzeniem jakichkolwiek nowych ograniczeń, to powództwo jest niezasadne i powinno zostać oddalone. Dodatkowo – zdaniem pozwanego – w sprawie miała miejsce zmiana powództwa. Pierwotne żądanie zasądzenia 50 000 zł zostało w toku postępowania zmienione poprzez wystąpienie z nowym roszczeniem obok roszczenia pierwotnego (art. 193 § 3 k.p.c.). Zmiana ta została zainicjowana dopiero pismem strony powodowej z 11 marca 2012 r. W ocenie pozwanego, związane

z wytoczeniem powództwa przerwanie biegu terminu prekluzyjnego (przedawnienia) w stosunku do rozszerzonego powództwa nastąpiło dopiero z chwilą dokonania tego rozszerzenia, a nie chwilą wniesienia powództwa w jego pierwotnym kształcie. W okolicznościach przedmiotowej sprawy oznaczało to wniesienie powództwa już po upływie dwuletniego terminu prekluzyjnego.

Skarżący zarzucił ponadto zaskarżonemu wyrokowi wadliwe rozstrzygnięcie o kosztach postępowania. Podniósł, że domagając się zasądzenia kosztów postępowania zażaleniowego pozwany wnosił o zasądzenie kosztów postępowania wywołanego zażaleniem Skarbu Państwa na postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu z 23 marca 2012 r. Pozwanemu nie został doręczony odpis udzielonej przez stronę powodową odpowiedzi na zażalenie. Stąd też należy wnioskować, że strona powodowa nie brała udziału w postępowaniu zażaleniowym i nie składała wniosku o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego. Sąd Okręgowy nie uwzględnił także tego, że postanowieniem z 11 stycznia 2012 r. (I ACa 1070/11) Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej.

Uzupełniając postępowanie dowodowe Sąd Apelacyjny zwrócił się do biegłego J. P. (2) o wyjaśnienie czy po zmianie strefy, w jakiej znajduje się działka powoda w wyniku wejścia w życie Rozporządzenia Wojewody (...) nr 40/07 z dnia 31 grudnia 2007 r. tj. po dniu 22 lutego 2008 r. dopuszczono na tym terenie wyższy poziom hałasu niż pod rządami Rozporządzenia z dnia 17 grudnia 2003 r., a jeżeli tak, to poniesienie, jakich nakładów jest konieczne ponad nakłady konieczne w związku z podniesieniem dopuszczalnych norm hałasu na podstawie tego wcześniejszego rozporządzenia. W przypadku istnienia takiej konieczności biegły miał wskazać, jak kształtowała się wartość niezbędnych nakładów w dacie 6 lutego 2013 r. i w chwili obecnej.

Konieczność wyjaśnienia powyższych kwestii uzasadniona była tym, że w toku postępowania przed Sądem I instancji biegły m.in. wyjaśniał, iż: „Rozporządzenie z 2003 r., w oparciu o które utworzono strefy ochronne mówi o ograniczeniach użytkowych obiektów mieszkalnych i użyteczności publicznych i nakłada na inwestorów i użytkowników tych budynków ograniczenia w ich użytkowaniu, rozporządzenie to w żadnym fragmencie nie stanowi o konieczności poniesienia izolacyjności akustycznej budynku. Poziom hałasu byłby identyczny między 2004 a 2008 r., natomiast zakres rzeczowy robót naprawczych byłby tożsamy z rokiem 2004 i 2008 r. bo on wynika z poziomu hałasu. Koszty mogłyby być różne z powodu cen materiałów i kosztów robocizny.” (k. 843).

Na rozprawie apelacyjnej biegły podtrzymał powyższe twierdzenia i wyjaśnił, że na skutek wejścia w życie Rozporządzenia Wojewody W.. z 2007 r. i zmianą strefy nie zaistniała potrzeba dalszych (nowych) robót koniecznych dla poprawienia izolacyjności akustycznej budynku.

Pełnomocnik powoda – niezależnie od wniosków o zawieszenie i odroczenie rozprawy – odnosząc się do opinii biegłego - podniósł, że roszczenie będące przedmiotem rozstrzygnięcia znajduje także podstawę w art. 435 k.c. mającym zastosowanie w związku z art. 322 P.o.ś.

Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do odroczenia a tym bardziej zawieszenia postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się zasadna.

Wobec wskazania nowej podstawy roszczenia (ale także niektórych zarzutów apelacji) wskazać trzeba, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, zgodnie z którym ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości według art. 129 ust. 2 Po.ś. jest samo ustanowienie obszaru ograniczonego użytkowania. W związku z ustanowieniem takiego obszaru pozostaje nie tylko obniżenie wartości nieruchomości, będące następstwem ograniczeń przewidzianych bezpośrednio w treści rozporządzenia (zwłaszcza dotyczących ograniczeń zabudowy),

lecz także obniżenie wartości nieruchomości wynikające z tego, że wskutek wejścia w życie rozporządzenia dochodzi do zawężenia granic własności (art. 140 w związku z art. 144 k.c.) i tym samym ścieśnienia wyłącznego władztwa właściciela względem nieruchomości położonej na obszarze ograniczonego użytkowania, który będzie musiał znosić dopuszczalne na tym obszarze immisje, w tym - hałasu. Taka interpretacja jest przejawem dążenia do kompleksowego uregulowania skutków ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania, prowadzących do obniżenia wartości nieruchomości. Wobec tego podstawą roszczenia o naprawienie szkody, polegającej na obniżeniu wartości nieruchomości, jest art. 129 ust. 2 P.o.ś. - a nie z przepisu art. 435 k.c. w zw. z art. 322 P.o.ś. gdyż są to reżimy rozłączne. Konsekwencją powyższego jest m.in. poddanie roszczeń właścicieli szczególnym ograniczeniom czasowym przewidzianym w art. 129 ust. 4 P.o.ś., w myśl którego z roszczeniem, o którym mowa w art. 129 ust. 2 można wystąpić w okresie 2 lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia ustanawiającego obszar ograniczonego użytkowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 602/09, LEX nr 585768; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CZP 17/10, LEX nr 584036; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2010 r., III CZP 128/09, LEX nr 578138).

Ponadto zauważyć należy, że w pozwie powód, co prawda jako podstawę swoich roszczeń powoływał przepis art. 435 k.c. ale jednoznacznie odnosił to jedynie do roszczenia o odszkodowanie z tytułu spadku wartości nieruchomości, która to kwestia znalazła już prawomocne rozstrzygnięcie. W przypadku kosztów rewitalizacji akustycznej jako jedyną podstawę roszczenia powoływał przepis art. 129 ust. 2 P.o.ś. w zw. z art. 136 ust. 3 P.o.ś. i wskazywał na związany z tą podstawą prawną stan faktyczny (k. 7). Oparcie wyroku na podstawie faktycznej niepowołanej przez powoda w pierwszej instancji byłoby – w postępowaniu przed tym Sądem - orzeczeniem ponad żądanie w rozumieniu art. 321 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2005 r. II CK 556/04 OSNC 2006/2/38, Biul. SN 2005/5/10). Tym bardziej – przy braku w tym kierunku jakichkolwiek ustaleń - niedopuszczalna była taka zmiana podstawy roszczenia przed Sądem drugiej instancji (art. 383 k.p.c.)

Odnosząc się do szczegółowych zarzutów apelacji wskazać można, że nie zasługują na uwzględnienie zarzuty naruszenia przepisów postępowania dotyczące uchybień w zakresie przeprowadzenia postępowania dowodowego, a mianowicie, że Sąd Okręgowy nie odniósł się do wnioskowanych przez pozwanego dowodów z protokołu rozprawy z 10 grudnia 2009 r. w sprawie Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu sygn. I C 166/08, przesłuchania A. M. na okoliczność funkcjonowania lotniska P.-K., w tym liczbę stacjonujących samolotów i zjawisk lotniczych oraz pisma dowódcy JW. (...) z 11 stycznia 2010 r. Protokoły rozprawy przeprowadzonej w innych sprawach stanowią jedynie dowód na ich przebieg a nie na prawdziwość faktów mogących mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Ponadto podniesione w tym zakresie zarzuty nie zostały w żaden sposób uzasadnione. Skarżący nie twierdził nawet, że wskazywane zaniechania mogły mieć wpływ na wynik sprawy. Trudno uznać w szczególności, by brak odniesienia się do dowodu powołanego na okoliczność funkcjonowania lotniska miał wpływ na wynik sprawy, skoro skarżący nie kwestionuje w apelacji ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego poczynionych na podstawie opinii biegłego J. P. w zakresie poziomu hałasu na nieruchomości powoda związanego z funkcjonowaniem lotniska, tj. zmierzonego i istniejącego w miejscu lokalizacji budynku powoda miarodajnego poziomu dźwięku A w wysokości 88 dB. Nie ma też podstaw do przyjęcia, że ze względu na brak wydania postanowienia w przedmiocie dopuszczenia dowodu z Raportu oddziaływania środowiska w zakresie hałasu lotniczego lotniska (...) P.-K. dla prognozowanych operacji samolotu F16 wraz z analizą porealizacyjną z 2007 r. nie było podstaw do dokonania ustaleń faktycznych na jego podstawie, co w konsekwencji miało mieć wpływ na wynik sprawy. Wymieniony wyżej Raport Sąd Okręgowy powołał jedynie jako dodatkową podstawę ustaleń faktycznych poczynionych, co do wejścia w życie rozporządzenia Wojewody (...) nr 40/07z dnia 31 grudnia 2007 r., regulacji w nim zawartych i wprowadzonych nim ograniczeń na obszarze, na którym położona jest nieruchomość powoda. Okoliczności te – jak wskazał Sąd Okręgowy – były bowiem bezsporne między stronami. Skarżący zresztą nie kwestionuje ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Okręgowy w tym zakresie. Nie ma więc podstaw do przyjęcia, że wskazywane uchybienie procesowe miało wpływ na treść rozstrzygnięcia w sprawie.

Bezzasadny jest także zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. przez błędne – zdaniem pozwanego – oddalenie wniosków o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu inwestycji budowlanych i szacunku ekonomicznego celem ustalenia wpływu nakładów opisanych w opinii biegłego J. P. na izolacyjność termiczną budynku powoda. Postępowanie w

rozpoznawanej sprawie dotyczy szkody poniesionej w związku z koniecznością poprawienia klimatu akustycznego w budynku mieszkalnym powoda na skutek zaliczenia obszaru, na którym położona jest nieruchomość powoda do strefy I obszaru ograniczonego użytkowania. Dla rozstrzygnięcia czy konieczne jest poniesienie dodatkowych nakładów akustycznych (i określenia ich wartości) w związku z zaliczeniem nieruchomości powoda do strefy I na podstawie rozporządzenia z 31 grudnia 2007 r. nie ma znaczenia czy ewentualne poczynienie nakładów poprawiających klimat akustyczny w budynku mieszkalnym spowoduje jednocześnie poprawę izolacyjności termicznej budynku i zmniejszenie kosztów jego ogrzewania. Poniesienie wskazanych w ustawie nakładów na rewitalizację akustyczną jest – niezależnie od zasadności rozpatrywanego roszczenia - niezbędne ze względu na potrzebę ochrony przed nadmiernym hałasem niezależnie od tego czy jednocześnie wpłynie to na poprawę izolacyjności termicznej budynku. Ze względu na powyższe, nie było także podstaw do przeprowadzenia wyżej wymienionych dowodów w postępowaniu apelacyjnym.

Niezasadny jest także zarzut naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy nie orzekł o innym przedmiocie niż będący przedmiotem żądania powoda. Okoliczność, że nadmierny hałas był wskazywany również jako jedna z przyczyn spadku wartości nieruchomości powoda pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów nakładów na rewitalizację akustyczną budynku w związku ze zwiększonym poziomem tego hałasu. Nadmierny hałas był wskazywany jako podstawa obu roszczeń powoda i miał on niewątpliwie wpływ zarówno na spadek wartości nieruchomości, jak i – co oczywiste - konieczność dostosowania budynku do ochrony przed jego działaniem. Niezasadne są przy tym zarzuty, że rozszerzając żądanie pozwu powód nie wskazał podstaw faktycznych swojego żądania. Rozszerzenie powództwa polegające na żądaniu zasądzenia kwoty wyższej niż uprzednio podawanej ze wskazanego już tytułu i podstaw faktycznych nie stanowi przedmiotowej zmiany powództwa w rozumieniu art. 193 § 3 k.p.c. Powód domagając się zasądzenia kwoty wyższej tytułem nakładów w piśmie z 11 marca 2012 r. nie wystąpił z nowym roszczeniem obok roszczenia pierwotnego. Bezzasadny jest zatem także zarzut, że na skutek tego rozszerzenia powództwa do kwoty 65 979,42 zł w piśmie z 11 marca 2012 r. doszło do uchybienia dwuletniego terminu do wystąpienia z żądaniem, określonego w art. 129 ust. 4 P.o.ś. w zakresie powyżej pierwotnie żądanej z tego tytułu kwoty 50 000 zł. Powód zgłosił swoje roszczenie związane z wejściem w życie rozporządzenia z 31 grudnia 2007 r. z zachowaniem ustawowego terminu. Istotna jest bowiem podstawa faktyczna roszczenia a nie jego wysokość. Przepisu art. 129 ust. 4 P.o.ś. nie można tak tłumaczyć, że po upływie określonego w nim terminu, uprawniony, który zgłosił swoje roszczenie w tym terminie nie może dokonać żadnej zmiany swojego żądania, co do wysokości odszkodowania, którego się domaga. Należy też zauważyć, że przepis ten wymaga jedynie „wystąpienia z roszczeniem” w tym terminie i nie wymaga w ogóle określenia przez uprawnionego wysokości kwoty, której domaga się od odpowiedzialnego za szkodę.

Chybiony jest także zarzut błędnej wykładni art. 136 ust. 3 P.o.ś. Słuszne jest stanowisko Sądu Okręgowego, że pod pojęciem szkody, o której mowa w art. 129 ust. 2 P.o.ś. należy rozumieć nie tylko koszty prac związanych z rewitalizacją akustyczną budynku, które zostały już poniesione, ale także tych, które dopiero mają zostać wykonane. Prawidłowe jest także stanowisko Sądu Okręgowego, że co do zasady, konieczność poniesienia nakładów w celu zapewnienia właściwego klimatu akustycznego w budynku mieszkalnym powoda stanowi szkodę w rozumieniu art. 192 ust. 2 P.o.ś., pozostającą nadto w adekwatnym związku przyczynowym z zaliczeniem nieruchomości powoda Rozporządzeniem Wojewody (...) nr 82/03 z dnia 17 grudnia 2003 r. do strefy ograniczonego użytkowania.

Niezasadny jest także zarzut nieuwzględnienia, że Skarb Państwa przez okres funkcjonowania lotniska (...) na przedmiotowym terenie nabył w drodze zasiedzenia skuteczną względem każdorazowego właściciela nieruchomości przy ul. (...) w P., służebność, której treścią jest znoszenie immisji, a mianowicie hałasu. Treść ograniczonego prawa rzeczowego na nieruchomości, jakim jest służebność gruntowa nie może polegać na znoszeniu immisji pochodzących z nieruchomości władnącej przez właściciela nieruchomości obciążonej (art. 285 § 1 k.c.). Ponadto, zgodnie z art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Pozwany nie mógł zatem nabyć służebności we wskazywanym przez niego kształcie. Nie sposób też przyjąć, by pozwany nabył służebności, których treścią jest znoszenie hałasu przez właścicieli okolicznych nieruchomości, skoro na podstawie przepisów szczególnych rangi ustawowej (art. 129 P.o.ś.) przewidziane zostały

roszczenia przysługujące tym właścicielom, mające na celu wyrównanie szkód związanych z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości przez właścicieli.

Zasadnie jednak podnosił skarżący, że ustalając rozmiar szkody poniesionej przez powoda w związku z koniecznością dostosowania budynku do ochrony przed poziomem hałasu dopuszczonym na podstawie rozporządzenia z 31 grudnia 2007 r. należy wziąć pod uwagę jedynie te nakłady, jakich należy dokonać w związku z wejściem w życie rozporządzenia z 31 grudnia 2007 r. a nie nakłady, jakich należało dokonać w związku z utworzeniem obszaru ograniczonego użytkowania i zaliczeniem nieruchomości powoda do strefy (...) na podstawie rozporządzenia z 17 grudnia 2003 r. nr 82/03. Podkreślić bowiem należy, że w tym przypadku związek przyczynowy winien być rozumiany jako szkoda poniesiona w stosunku do stanu po wprowadzeniu Rozporządzenia z dnia 31 grudnia 2007 r. w porównaniu ze stanem istniejącym bezpośrednio przed jego wejściem w życie. Zdarzeniem sprawczym szkody, na które powołuje się powód, jest fakt wydania kolejnego Rozporządzenia wprowadzającego strefy ograniczonego użytkowania, co nastąpiło w dniu 31 grudnia 2007 r., bądź jego wejścia w życie (22 lutego 2008 r.).

Oceniając stan faktyczny należy zatem podzielić stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 27 czerwca 2012 r. (IV CSK 28/12), że odpowiedzialność odszkodowawczą, o której mowa w art. 129 P.o.ś., przewidziano nie za samo ograniczenie i nie za każde ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości. Odszkodowanie nie rekompensuje zmiany dotychczasowej sytuacji właściciela nieruchomości, a tym bardziej utrzymywania już istniejących ograniczeń w przypadku zmiany aktu prawnego. Odszkodowanie służy bowiem za konkretną szkodę, która powstała w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości, a nie za samo ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości. Konieczną przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej jest więc szkoda, której źródłem jest rozporządzenie lub akt prawa miejscowego powodujący ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości. Szkoda ma być normalnym następstwem wejścia w życie rozporządzenia lub aktu prawa miejscowego wprowadzającego ograniczenia w sposobie korzystania z nieruchomości. Szkoda taka może powstać, gdy akt prawa miejscowego wprowadza nowe lub zwiększa dotychczasowe ograniczenia, co do sposobu korzystania z nieruchomości lub też przedłuża na kolejny okres ograniczenia, które zostały wprowadzone na określony czas. Szkoda nie powstaje, gdy kolejny akt prawny utrzymuje zakres ograniczeń na dotychczasowym poziomie (jak poprzednio obowiązujący).

W konsekwencji należy porównać stan, jaki by istniał, gdyby nieruchomość powoda została uprzednio dostosowana do odpowiedniej ochrony przed hałasem dopuszczalnym na podstawie Rozporządzenia z dnia 17 grudnia 2003 r. ze stanem obecnym i ewentualną koniecznością poniesienia dodatkowych nakładów (ponad nakłady konieczne w związku z dostosowaniem nieruchomości do poziomu hałasu dopuszczalnego na podstawie rozporządzenia z dnia 17 grudnia 2003 r.).

W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy ustalił, że w związku z wejściem w życie rozporządzenia z 31 grudnia 2007 r. zmiany dotyczyły granic obszaru ograniczonego użytkowania, podziału na strefy, dopuszczalnych poziomów hałasu w strefach oraz sposobu korzystania z poszczególnych terenów i wymagań technicznych dotyczących budynków. Nie ustalił natomiast, by dopuszczalny poziom hałasu został podwyższony w strefie I, w której znajduje się nieruchomość powoda w stopniu wymagającym dokonania dalszych prac chroniących przed hałasem. Jak wynika z opinii biegłego ze względu na hałas wywoływany przez samoloty, prace wygłuszeniowe winny być wykonane już wcześniej. W wyniku wejścia w życie rozporządzenia z dnia 31 grudnia 2007 r. powód nie doznał zatem szkody.

Niezależnie od powyższego wskazać można, że nawet gdyby przyjąć, iż powód swojej szkody mógłby upatrywać w objęciu jego nieruchomości strefą ograniczonego użytkowania lotniska na skutek Rozporządzenia Wojewody W.. nr 82/03 z dnia 17 grudnia 2003 r. jego roszczenie wynikające z tego faktu należałoby uznać za sprekludowane. Zgodnie bowiem z art. 124 ust. 4 P.o.ś. z roszczeniem, o którym mowa w ust. 1-3, można wystąpić w okresie 2 lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia lub aktu prawa miejscowego powodującego ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił.

Orzekając o kosztach postępowania za zasadny należy uznać zarzut niezasadnego zaliczenia do kosztów postępowania kosztów zastępstwa procesowego powoda w postępowaniu zażaleniowym na postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z 23 marca 2012 r. w przedmiocie wysokości wynagrodzenia biegłego J. P. (uchylone do ponownego rozpoznania). Powód nie złożył odpowiedzi na zażalenie pozwanego na to postanowienie i nie wniósł o zasądzenie kosztów tego postępowania zażaleniowego.

Niezasadny jest natomiast zarzut, że Sąd Okręgowy błędnie uwzględnił koszty zastępstwa procesowego powoda w postępowaniu apelacyjnym od wyroku częściowego z 16 września 2011 r. Postanowieniem z 11 stycznia 2012 r. I ACa 1070/11 Sąd Apelacyjny w Poznaniu (k. 487), uzupełniając wyrok z dnia 22 grudnia 2011 r. oddalający apelację pozwanego i oddalając wniosek powoda o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, jednoznacznie wskazał w uzasadnieniu tego postanowienia, że nie jest dopuszczalne rozstrzygnięcie o kosztach procesu w wyroku częściowym, a zatem niewłaściwe byłoby nakładanie kosztów procesu na pozwanego wyrokiem częściowym od uwzględnionej części powództwa, skoro w dalszym toku procesu co do pozostałej części roszczenia pozwany może wygrać sprawę i mogą zaistnieć podstawy do wzajemnego zniesienia kosztów procesu między stronami czy innego ich rozliczenia. Sąd Apelacyjny nie oddalił zatem wniosku powoda o zasądzenie tych kosztów co do samej zasady, lecz jedynie z tego powodu, że na tym etapie postępowania nie było dopuszczalne orzeczenie o nich o do istoty. Koszty tego postępowania powinny być zatem uwzględnione przy rozliczeniu kosztów całego postępowania w niniejszym wyroku jako wyroku końcowym.

Koszty te winny być stosunkowo podzielone zgodnie z art. 100 k.p.c. przy założeniu, że stosownie do wyniku postępowania pozwany winien pokryć 60 % tych kosztów a powód 40 %. Powód bowiem domagał się łącznie 164 347,42 zł a ostatecznie wygrał 98 368 zł tj. 60 % wartości roszczenia. Wskazać tu należy, że stosunkowy podział kosztów procesu dotyczy ich całości, co oznacza przyjęcie za podstawę obliczeń sumy należności obu stron, ustalonych stosownie do zasad z art. 98 § 2 i 3 k.p.c. (oraz art. 99 k.p.c. w wypadkach tam wskazanych) oraz – jak w niniejszym przypadku - nieuiszczonych kosztów sądowych. Sumę tę dzieli się proporcjonalnie do stosunku, w jakim strony utrzymały się ze swymi roszczeniami lub obroną otrzymując w wyniku kwoty, stanowiące ich udziały w całości kosztów. Jeżeli poniesione przez stronę koszty przewyższają obciążający ją udział - zasądzeniu na jej rzecz podlega różnica. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1991 r. II CZ 255/90-OSP 1991 z. 11-12 str. 530). W toku postępowania przed wniesieniem niniejszej apelacji powód poniósł koszty w łącznej wysokości 16 116 zł, na którą to kwotę składają się: część opłaty od pozwu w kwocie 2000 zł. koszty zastępstwa procesowego w wysokości łącznie z opłatą skarbową - 3 617 zł, opłata od rozszerzonego powództwa - 2 000 zł oraz od rozszerzonego powództwa w zakresie rewitalizacji akustycznej - 799 zł, 2 000 zł zaliczki na biegłego P., zaliczka na koszt przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego B. W. - 3 000 zł koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym od wyroku częściowego - 2 700 zł. Pozwany poniósł koszty w łącznej wysokości 9 106,15 zł. Składają się na nie koszty zastępstwa procesowego Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa w wysokości 3 600 zł, koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym od wyroku częściowego - 2 700 zł, koszty stawiennictwa na rozprawie apelacyjnej w wysokości 242,50 zł (k. 478), koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym - 600 zł.

Nadto Skarb Państwa wyłożył za zwolnione od kosztów sądowych strony 14 927,68 zł. Koszty te winny ponieść strony na podstawie wskazanego wyżej przepisu i art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167 poz.1398 z późn. zm.). Powód winien je ponieść w wysokości 8 956,61zł a pozwany (dotyczy to wyłącznie wydatków) w wysokości 5 971, 07 zł.

Koszty poniesione przez strony wyniosły 25 222,15 zł. Powód winien je ponieść w wysokości 10 088,86 zł a pozwany w wysokości 15 133,29 zł. Winien więc zwrócić powodowi 6027,14 zł.

Orzekając o kosztach postępowania apelacyjnego należało nimi obciążyć na podstawie art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz art. 98 § 1 i 3 k.p.c. obciążyć nimi powoda. Na koszty te składają się wyłożone przez Skarb Państwa koszty opłaty od apelacji, od której zwolniony był pozwany w wysokości 3 299 zł oraz kwota 3 252,40 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (2 700 zł + 552, 40 zł - koszty dojazdów).

Jan Futro Elżbieta Fijałkowska Małgorzata Gulczyńska